



Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Rampérth Géza*

Cím: *Vasvári Pál*

Forrás:

Magyarország

Bp

(Hely)

1926. 7. 14.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Old)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Vasvári Pál

Idő

"1926"

Személy

Vasvári Pál

— Születése 100-dik évfordulóján. —

A nagy, káprázatos ragyogású centennáris magyar üstökösök sűrű rajokban kísérik, követik a kisebb, haloványabb fényű bolygók. Ezekben a mai lázas napokban szinte számon sem lehet valamennyit tartanunk.

De ma ismét egy olyan férfi születésének századik évfordulója virradt ránk, akinek emlékezetére, — noha sirjához éppugy, mint Petőfiéhez, nem záródolhatunk — méltó meggyújtanunk a kegyeletes és hálás emlékezés fáklavilágát.

Vasvári (családi néven *Fejér*) Pál ez, aki ma száz éve, 1826 július 14-én született a szabolesvármegyei Tiszabüd község kis parókájában, hol atyja, *Fejér Pál*, görög-katolikus lelkész volt. Ott, a Bessenyeyek ősi magyar földjén érett korán tüzeslelkű magyarrá. A nagykarolyi gimnáziumból került a pesti egyetemre, hogy a tanári pályára készüljön. Szaktárgyául a magyar történelmet választotta. A rajongó magyar *Horvát István* professzornak lett kedves tanítványa s az lobogtatta lelke magyar lángjait még magasabbra. Megszerezte a diplomát s ezentul is szakadatlanul képezte magát, különösen a történelmi és irodalmi ösmeretekben. Mint nagy tudású, vonzó külsejű, nemes, komoly fellépésű és gyujtószavú szónok, csakhamar az ifjuság vezére. Ő bucsztatja el a szeretett professzort, *Horvát Istvánt* (1846 június 13-án) lelkekbemarkoló gyászbeszéddel.

Mikor a lelkes magyar honleány, *Teleki Blanka* grófnő 1847-ben felállítja Pesten az első magyar nőnevelő-intézetet, — *Leövey Klára* ajánlatára — az ifju *Fejér Pált* hívják meg a történet tanáranak. Soha jobb választás. Az eladdig többnyire idegen, németes, franciás szellemben nevelt ifju magyar leányok lelkében — a két nemes vezérnővel, *Teleki Blankával* és *Leövey Klarával* együtt — tiszta nemes magyar tüzeket gyujt a történelem és hazaszeretet fákláival a zengőszavú, daliás fiatal professor. Tanítványai (köztük a legelölkelőbb főuri és nemesi családok sarjai) valósággal rajonganak érte.

1848 elején kiadja a „Történeti Névtár” című magyar lélekkel teljes könyvét. Március egyik borus napján (mily ragyogó lett nemsokára ez a nap!) elmarad órájáról, ami sohasem történt meg idáig. Tanítványai, tanártársai, aggódva találgatják: mi baja lehet? Mikor végre megjelenik lázban csillogó szemekkel, meg is kérdik tőle.

— Boldog vagyok! — mondja ő lázasan. — Elfogadták a 12 pontot. Én terjesztettem elő. *Petőfi* szavalta a Nemzeti dalt... *Jókai* beszélt... Szabad a sajtó és gondolat... Egyenlőség, testvériség, szabadság!

Március 15-ike volt ez a nap s az ifju tanár annak egyik tüzes szónoka, az egyetemi ifjuság vezére. Tanítványai s tanártársai csak most tudták meg, hogy ő az a *Vasvári Pál*. Ezután, ha lehet, még jobban rajongtak érte. Jellemző erre nézve az a levél, melyet *Leövey Klára* egyik erdélyi barátónőjéhez irt e napokban. „Nagy eseményeket láthatánk — írja

egyebek között — a történet jelen szinpadán s örülhetünk, mert gyermekvágyaink a szabadságról sokban teljesültek. Ti nem élvezte-tek annyit, mint mi, mert nem volt népgyűlések s nem láthatátok a természet gyászerű boltozata alatt az eszmét kifejlődni: nép szava — Isten szava. Ezen gyűlések egyik jeles szónokát mutatom most be neked: *Vasvári Pált*, kinek szelleme egy pillanatra győzött a sötétségben levők fölött.” Azt mondá: „A nép gyermek s hogy megértsen, szükséges gyermekké lennünk”. S azért tudományon alapult bölcselkedését könnyeden felvirágozott képekben adá elő. Reménytelen, kedves vendégetek leend, ha forradalom előtti eszméssel nem bírtok.”

Majd később ezt írja magának *Vasvári*nak: „Tisztelt *Fejér ur!* Tanítványai kegyedet szívesen kéri, hogy engedje meg *archépét köre rajzoltatni* s azt velünk tudatni, hogy az óhajtott célra lenne-e ideje pár órát szentelhetni? Tagadó választ nem várunk! Szeretnénk kegyeddal személyesen beszélhetni. Ha kegyel nem jöhetne hozzánk, tudassa határozatát jó barátja által, vagy levelet hagyjon szállásán, melyért délután elküldenénk. *Barabásnak* (a nagynevű rajzolóművész) reggel 8 órától 12-ig van üres ideje. — Polgártársa: *Leövei Klára*.”

Volt tanítványai pedig ezt a leányos naivitású, de az időkre rendkívül jellemző levelet vitték hozzá (ápr. 8-án): „Tisztelt Polgártárs! A nők nem maradhatnak el, nekik is kell valamit a forradalomból élvezni: élvezzék *Vasvári Pál* felolvasásait!” A 12

pontot ezuttal a következőkkel kívánták megtoldani: „Hazafiak! Szabadság, testvériség és egyenlőség jelszavatok. A magyar amit mond, meg is tartja. Azért legyenek a nők is egyenlőek. *Vasvári*, ki előbb tanítónk volt, most az egész hazájé. Ezt mi örömmel nézzük, de kívánjuk: 1. Hogy az egyetemen nők is tanulhassanak. 2. Hogy ne legyenek olyan mondatok: Mindenki bir szabazattal, kivéven a nőket. 3. Hogy egész Magyarhonban a legkisebb falukat sem kivéve, legyenek tanodák és a szülők itt gyermekeiket taníttassák. 4. A falusi tanítók több díjat kapjanak, hogy képesek legyenek a tanítást jól vinni.

Ez, amit kívánunk és elvárjuk, hogy belé fognak egyezni honunk lelkes fiai!” (Az aláírók között első helyen *Perényi Malvina* azután *Blaskovics, Döry, Putheáni, Sztójka, Sztankovánszky* — csupa előkelő családok sarjai.)

Mit felelt a lelkes hölgyeknek egykori tanáruk, nem tudjuk. Lehet, nem volt erre érkezése, mert ő már ekkor valóban az egész hazáé. Az egyre erősebben zugó viharok nevét, a *Vasvári* nevet, az egyszerre legnépszerűbbek — *Petőfi, Jókai, Kossuth* — mellé röpitették s őt magát is messze kisodorták az iskola csendes falai közül.

Mindenütt ott volt, ahol a magyar szabadság ügyét szóval, majd csakhamar tettel is szolgálni kellett.

Elragadó népszónok, a közesendi bizottság agilis tagja, majd *Kossuth* — akkor pénzügyminiszter — titkára s mint ilyen futár-

tiszt, fontos diplomáciai megbízatások közvetítője.

Mikor pedig már „jött a próba, az utolsó nagy próba“ s csak a fegyverekben volt bizodalom, ő is fegyvert ragadott. Szatmár, Szabolcs, Biharvármegye fiaiból szabadcsapatot szervezett, a Rákóczi-huszárokat, melynek őrnagyává nevezték ki. Mint Petőfi, ő is Erdélybe sietett csapatával, 1849 tavaszán, Bem apó táborába. Bem a Kolozsvár és Bánffy-hunyad között levő utvonal védelmét s a lázadó oláhok megfékezését bizta rá. Ezek a havasok között eltévedt kis csapatát hirtelen bekerítve, Mariselnél egy eltorlaszolt mély utban fejszékkel, dorongokkal az utolsó szálig kegyetlenül felkoncolták. Ott esett el, július 6-án, ifju hősei élén a végleheletig küzdve, a fiatal, 23 éves Vasvári Pál is. Mire a szörnyü mézszárlásnak hire ment, s felkeresésére indulhattak, már holttestét sem találták, hogy méltó módon eltemethessék. Csak a szomorú helyet jelölhették meg később kápolnával.

Vasvárinak is, mint Petőfinek, — akivel együtt indult a magyar szabadság golgota-utján s akit néhány héttel megelőzött az örök dicsőségbe — nincsen sirja, amelyre a hála és kegyelet virágait lerakhatnók.

Az ő sirja is egész Erdély, egész Magyarország. Áldozzék e napon minden magyar sziv néma kegyelettel az ifju szabadsághős és vértanu dicső emlékének!

Lampérth Géza